

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 23.jūlijā Nr. 6-9/328

[..]

Par Facebook publicētās informācijas cenzēšanu

Tiesībsargs ir saņēmis Jūsu iesniegumu [..], kurā sūdzaties, ka Facebook platformā ir dzēsta Jūsu publicētā atklātā vēstule Džordžam Stīlam, un esat saņēmis skaidrojumu, ka tas darīts, jo publicētajā ierakstā esot bijusi vardarbība, kam nepiekrītat. Uzskatāt, ka tiek liegtas Jūsu, īpaši kā deputāta, tiesības uz vārda brīvību. Norādāt, ka ierakstā neesat aizskāris neviena godu un cieņu vai privāto dzīvi, bet skaidrojis valodas lietojumu. Lūdzat nekavējoties vērsties pie Facebook platformas administratoriem ar norādījumu nekavējoties atjaunot dzēsto ierakstu Jūsu Facebook platformas profilā un turpmāk neiejaukties demokrātiskas valsts politiskā procesā.

Atbilstoši Tiesībsarga likuma 1.pantam, tiesībsarga funkcijās ietilpst veicināt cilvēktiesību aizsardzību un sekmēt, lai valsts vara tiktu īstenota tiesiski, lietderīgi un atbilstoši labas pārvaldības principam. Tiesībsargs, pildot savas likumā noteiktās funkcijas, sekmē vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu.

Skaidroju, ka cilvēktiesības, kā tiesību nozare, regulē tiesiskās attiecības starp valsti no vienas puses, un privātpersonu no otras puses. Tādējādi tiesībsargs var iesaistīties tikai to jautājumu risināšanā, kuros valsts pārvaldes iestādes aizskar personas tiesības, pieņemot lēmumu, vai likumdevējs – pieņemot normatīvo aktu. Vēlos uzsvērt, ka cilvēktiesības kā tiesību nozare vispārīgi neattiecas uz attiecībām, kas pastāv starp divām privātpersonām, izņemot gadījumus, kas saistīti ar diskriminācijas principa pārkāpumu izvērtējumu. Atbilstoši šobrīd pastāvošajam normatīvajam regulējumam valstīm ir ierobežotas iespējas ietekmēt to pasākumu īstenošanu, ko interneta platformas veic, lai nodrošinātu tām noteikto pienākumu kontrolēt ierakstu un komentāru saturu un novērst naida runu saturoša, godu un cieņu aizskaroša satura pieejamību.

Piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas spriedumā lietā Nr.64569/09 “*Delfi pret Igauniju*” ir uzsvērtā ziņu portālu atbildība par anonīmo

komentāru saturu interneta vietnē. Tādējādi aizsargājot personu tiesības uz goda un cieņas aizsardzību, kā arī, ja komentāros ir pausti nepārprotami un tieši draudi sabiedrībai, interneta portālam ir tiesības un pat pienākums reaģēt uz ikvienu šāda veida situāciju. Savukārt nesenākā Eiropas Savienības tiesas spriedumā lietā *C-18/18 "Glawischnig-Piesczek v. Facebook Ireland"* kā Eiropas Savienības tiesību normām atbilstošas ir apstiprinātas nacionālo valstu tiesības prasīt interneta platformai dzēst publiski pieejamu saturu, kas ar nacionālās tiesas spriedumu ir atzīts par personas godu un cieņu aizskarošu.

Ievērojot minēto, atbilstoši pašreiz spēkā esošajām tiesību normām un tiesību izpratnei, valstij ir tiesības un pienākums iejaukties privātas kompānijas darbībā, lai novērstu naida runu saturoša vai personas godu un cieņu aizskaroša satura publisku pieejamību. Šie ir izņēmuma gadījumi no valsts pienākuma neiejaukties privātas interneta platformas darbībā atbilstoši tās pieņemtajiem platformas izmantošanas noteikumiem. Strīdu risināšanai starp šo interneta platformu un privātpersonu, kura uzskata, ka nav šos platformas izmantošanas noteikumus pārkāpusi, ir civiltiesisks raksturs. Tādēļ aicinātu Jūs atkārtoti rakstveidā vērsties pie platformas administrācijas, lai risinātu konkrēto situāciju.

Vienlaikus varu tikai uzsvērt jau iepriekšējā vēstulē pausto viedokli, ka politiķu interneta vidē publicētie ieraksti izpelnās plašu uzmanību sabiedrībā, un lasītāji savu attieksmi pret publicēto informāciju var paust, gan sniedzot atbalstu un piekrišanu komentāros, gan arī paužot kritiku. Gadījumā, ja personas uzskata, ka publicētais materiāls ir aizskarošs, tām ir tiesības paust savas bažas arī izvēloties ziņot par ierakstu saturu platformas Facebook administrācijai.

Vienlaikus, iepazīstoties ar Jūsu publicētās atklātās vēstules saturu, vēlos vērst Jūsu uzmanību uz publiski pieejamu informāciju par rasisma aktualitāti Latvijas sabiedrībā.

Iesniegumā norādāt, ka Jūsu publicētais ieraksts nav bijis aizskarošs un tas ir Jūsu personīgs viedoklis un domas par latviešu valodas lietojumu. Neapšaubāmi tiesību uz vārda un izteiksmes brīvību uzdevums ir nodrošināt, lai sabiedrībai ir pieejama dažāda veida informācija, kā arī atšķirīgi uzskati un viedokļi, ļaujot cilvēkiem pašiem analizēt un izvērtēt saņemto informāciju. Neapstrīdot Jūsu tiesības brīvi paust viedokli par sabiedrībā aktuāliem jautājumiem, tomēr aicinu Jūs paraudzīties plašāk uz rasisma diskursu sabiedrībā un Jūsu lomu sabiedrības viedokļa veidošanā.

Ņemot vērā mūsdienu attīstības tendences tehnoloģiju laikmetā, arvien plašāks amatpersonu loks izvēlas veidot savus profilus sociālajos tīklos, lai varētu sasniegt pēc iespējas plašāku sabiedrības daļu pieejamākā un ērtākā veidā. Minētais ir saistīts ne tikai ar amatpersonas tiesībām informēt sabiedrību par aktualitātēm, bet arī ar sabiedrības tiesībām iegūt informāciju. Sabiedrības uzmanība un interese saņemt informāciju no atpazīstama politiķa vai amatpersonas lietotāja konta sociālajos tīklos ir ievērojami lielāka, nekā no politiskās partijas vai iestādes mājaslapas. Līdz ar to situācijā, kādā sabiedrībā atpazīstams politiķis vai amatpersona ir izvēlējis šādu komunikācijas iespēju, veicot sabiedrības informēšanu plašākā apjomā, nekā likumā ir paredzēts,

politiķim vai amatpersonai ir pienākums apzināties paustās informācijas saturu un tās ietekmi sabiedrībā.

Latvijas Republikas Satversmes 91.pants noteic tiesiskās vienlīdzības principu tā pirmajā teikumā un diskriminācijas aizlieguma principu tā otrajā teikumā. Diskriminācija ir atšķirīga attieksme, izslēgšana vai ierobežojums, kam par pamatu ir konkrēti kritēriji, ja tam nav pamatota un objektīva attaisnojuma vai ja trūkst samērīguma starp sasniedzamo mērķi un izmantotajiem līdzekļiem. Satversmes 91.panta otrais teikums paredz šādus aizliegtos diskriminācijas kritērijus: rase un ādas krāsa, tautība un etniskā izcelsme, valoda, dzimšana un izcelsme, dzimums, vecums, invaliditāte, ģenētiskās īpašības, seksuālā orientācija, reliģiskā pārliecība, politiskā un cita pārliecība, pasaules uzskats, partijas piederība, sociālais stāvoklis un sociālā izcelsme, dienesta stāvoklis, manta un citi līdzīgi apstākļi.¹

Vēlos uzsvērt, ka pretēji Jūsu paustajam viedoklim - rasisms Latvijā pastāv un ir aktuāls gluži tāpat kā citās pasaules valstīs. Tiesībsargs vairākkārt ir saņēmis iesniegumus un informāciju no privātpersonām par personu interneta vidē publicētiem aizskarošiem komentāriem vai pat pamudinājumu uz vardarbību, kas izteikti, pamatojoties uz personas rasi vai etnisko piederību. Kā konkrētu piemēru aicinu Jūs iepazīties ar tiesībsarga atzinumu pārbaudes lietā, kurā tika konstatēts diskriminācijas pārkāpums pret personu ar atšķirīgu etnisko izcelsmi attiecībā uz pakalpojumu saņemšanu.² Pēdējos gados tiesībsargs ir vairākkārt pievērsies jautājumam par naida runas aktualitāti Latvijā sabiedrībā, rosinājis ekspertu diskusiju par pētāmo jautājumu, kā arī publicējis pētījumu par naida runas un naida noziegumu atpazīšanas un izmeklēšanas prakses problēmaspektiem Latvijā Republikā.³ Aicinu arī iepazīties ar tiesībsarga publikācijas formā pausto skaidrojumu par naida runas satura norobežošanu no pieļaujamām izteiksmes formām⁴, kā arī nesen publicēto skaidrojumu par rasisma aktualitāti Latvijā sabiedrībā.⁵

Noliedzot rasisma eksistenci Latvijā, Jūs pēc būtības apšaubāt objektīvi pierādāmus faktus par grūtībām, ar kurām daļa mūsu sabiedrības saskaras ikdienā, kā arī publiski pieejamus statistikas datus par sabiedrības locekļu attieksmi pret personām ar atšķirīgu etnisko izcelsmi.⁶ Konkrētais ieraksta saturs, noliedzot personu konkrēti piedzīvoto pieredzi un uzsverot, ka personas “cieš no

¹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII Cilvēka pamattiesības. Sagatavojis autoru kolektīvs. Zina.vad.prof.R.Balodis. Latvijas Vēstnesis, 2011, 104.lpp.

² Skat. Tiesībsarga 2019.gada 29.maija atzinumu pārbaudes lietā Nr.2019-21-26A. Pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/atzinumi/28052019_atzinums_maxima_g4s_1559301727.pdf (skatīts 22.07.2020).

³ Naida runas un naida noziegumu atpazīšanas un izmeklēšanas prakses problēmaspekti Latvijā Republikā. Pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/publikacijas/naida_noziegumu_un_naida_runas_izmeklesana_lv_2016_1496214733.pdf (skatīts 22.07.2020).

⁴ Krūzkopa S.: “Naida runa – kad vārda brīvības robežas pārkāptas”. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/309618-naida-runa-kad-varda-brivibas-robezas-parkaptas-2019> (skatīts 22.07.2020).

⁵ Kas ir rasisms un vai tas ir aktuāls arī Latvijā? Pieejams: <http://www.tiesibsargs.lv/news/lv/kas-ir-rasisms-un-vai-tas-ir-aktuals-ari-latvija> (skatīts 22.07.2020).

⁶ Aptauja: iedzīvotāju viedoklis par etniskajām attiecībām Latvijā. Pieejams: https://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=10603%3AAptauja-iedzivotaju-viedoklis-par-etniskajam-attiecibam-Latvija&catid=14%3AJaunumi&Itemid=186&lang=lv (skatīts 22.07.2020).

kompleksiem”, ja saskata rasisma pazīmes Latvijas sabiedrībā, papildus veicina neiecietību un aizspriedumus sabiedrībā pret personām ar atšķirīgu rasi un etnisko izcelsmi.

Lai Latvijas sabiedrība attīstītos un izkoptu toleranci, ir svarīgi, lai arī tās priekšstāvji rādītu piemēru ne tikai attieksmē, bet arī diskusijas kultūrā. Cilvēkiem, kas dzimuši un uzauguši atšķirīgās kultūrtelpās, var būt atšķirīgs skatījums uz jautājumu par to, kas ir rasisms, jo īpaši, ja salīdzina ASV un Latvijas vēsturisko kultūrtelpu. Diskusijā par rasismu būtu vēlams ņemt vērā šo aspektu, un noskaidrot to personu viedokli, kas iebilst pret konkrētu vārdu attiecināšanu pret viņiem, kādēļ vārds tiek uzverts kā aizvainojošs vai pazemojošs. Valsts priekšstāvjiem jābūt spējīgiem atpazīt etnocentrismu kā normālu tendenci multikulturālā kontekstā, taču arī apzināties, kad tas pārkāpj vai draud pārkāpt robežas un pārvērsties diskriminācijā un rasismā, aizskarot citu sabiedrības locekļu cilvēktiesības.

Tādēļ aicinu Jūs iepazīties ar tiesībsarga vēstulē norādītajiem informācijas avotiem un turpmāk vērīgāk izvērtēt to, cik tālu Jūsu, jo sevišķi kā deputāta un politiķa, izteikumi var potenciāli veicināt neiecietību un izraisīt sašķeltību sabiedrībā.

Ar cieņu

tiesībsarga pilnvarojumā
Pilsonisko un politisko tiesību
nodaļas vadītāja vietniece

G.Bruņeniece